

Salutati, τὰ δάνειά του, αἱ ἐπιρροαί, αἱ ὁποῖαι τοῦ ἠσκήθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸ εὖρος τῶν γνώσεών του τῆς μεσαιωνικῆς, ρωμαϊκῆς καὶ ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Τοῦτο γίνεται περισσότερο ἐυδιάκριτον καὶ εἰς τὸν *index nominum*, ὅπου αἱ παρατιθέμεναι ἀπὸ τοὺς συντάκτας διευκρινίσεις τῶν ὀνομάτων παρέχουν σαφῆ προσδιορισμὸν τῶν ἱστορικῶν, μυθολογικῶν κ.ἄ. προσώπων, τὰ ὅποια μνημονεύει ὁ Salutati. Ὁ *index geographicus*, μὲ τὰς κατατοπιστικὰς διευκρινίσεις τῶν συντακτῶν του, δεικνύει τὴν ἔκτασιν τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων τοῦ Salutati, ἐνῶ ὁ *index auctorum* περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἔργων των, εἰς τοὺς ὁποίους παραπέμπει, καὶ τὸ εὖρος ἄρα τῆς ἀρχαιογνωσίας του.

Ὁ παρὼν τόμος, καρπὸς μακρᾶς, μεθοδικῆς καὶ πολυμόχθου ἐρεῦνης, δίδει ἀναμφιβόλως πλήρη εἰκόνα τοῦ ἔργου τοῦ Coluccio Salutati καὶ δεικνύει τὴν ὁδόν, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ πορευθῆ ὁ μελετητῆς τοῦ στοχασμοῦ τοῦ ἐξέχοντος αὐτοῦ ἰταλοῦ οὐμανιστοῦ. Οἱ συγγραφεῖς του ἔφεραν εἰς πέρας ἐν ἔργον πράγματι ἐντυπωσιακόν, συντάσσοντες ἕνα *index* μὲ τρόπον ὑποδειγματικόν καὶ μὲ πρότυπον τοὺς *indices* κειμένων τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, καθὼς διαφαίνεται εἰς αὐτὸ ἢ αὐστηρὰ τήρησις ὄλων τῶν κανόνων κλασσικῆς φιλολογικῆς ἐργασίας. Παραδίδεται ἐπομένως ἐν ἀπολύτως ἀξιόπιστον, ἀλλὰ καὶ πρότυπον ἐκδοτικῆς καλαισθησίας ἔργον, ἐξαιρετικῆς χρησιμότητος διὰ τὴν μελέτην τοῦ Salutati, πολῦτιμον καὶ διὰ τὴν σπουδὴν ὅλης αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς περιόδου τοῦ εὐρωπαϊκοῦ στοχασμοῦ, ἀφοῦ μέσα ἀπὸ αὐτὸ παρουσιάζονται παραστατικῶς ἰδέαι καὶ ἀντιλήψεις, ὅπως ἔφθασαν νὰ ἀποτυπωθοῦν εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν καὶ νὰ ἀφομοιωθοῦν ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τὴν ἰδίαν. Σημαντικὸν διὰ τὴν ἔρευναν τῆς Ἀναγεννήσεως εἶναι τὸ ὅτι, ὅπως προαναγγέλλει ὁ καθηγητῆς Zintzen (σελ. XIII), θὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὰ πλαίσια τῆς σειρᾶς *Indices zur lateinischen Literatur der Renaissance* ἕνας ἐπόμενος τόμος περὶ μιᾶς ἄλλης σημαντικῆς προσωπικότητος τῆς ἐποχῆς, τὸν Cristoforo Landino. Αὐτόνοητος ἢ εὐχῆ, ἢ προσπάθεια, ἢ ὁποία ἤρχισε μὲ τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἔργον, νὰ συνεχισθῆ, διότι ἔτσι θὰ καταστῆ δυνατόν νὰ γίνουν περισσότερο προσίται ἰδέαι καὶ ἀντιλήψεις τῶν ἀρχῶν μιᾶς σημαντικῆς περιόδου τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΚΑΛΟΓΕΡΑΚΟΣ

Laura Tusa Massaro, *Sintassi del greco antico e tradizione grammaticale*. Palermo 1993, σσ. 253.

Τὸ βιβλίον, ὅπως ἄλλωστε σημειώνει στὸν Πρόλογο ἢ συγγραφεὺς του, εἶναι διδακτικόν. Ἀπευθύνεται στοὺς σπουδαστὰς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὸν Πρόλογο (σσ. 11-12), τὴν Εἰσαγωγὴν (σσ. 13-16) καὶ 11 κεφάλαια ἀνίσης ἐκτάσεως, ἴσης ὅμως ποιοτικᾶ ἀξίας.

Τὸ κεφ. I (σσ. 17-24) ἀναφέρεται στὸ ἄρθρον. Τὸ κεφ. II (σσ. 25-28) ἀναφέρεται στὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν. Τὸ κεφ. III (σσ. 29-33) ἀναφέρεται στὸ ὄνομα. Τὸ κεφ. IV (σσ. 35-83) ἀναφέρεται στὶς πτώσεις. Τὸ κεφ. V (σσ. 85-88) ἀναφέρεται στὸ ἐπίθετον. Τὸ κεφ. VI (σσ. 89-93) ἀναφέρεται στὴ συμφωνία ὀνόματος καὶ ρήματος. Τὸ κεφ. VII (σσ. 95-99) ἀναφέρεται στὸ ρῆμα. Τὸ κεφ. VIII (σσ. 101-116) ἀναφέρεται στὰς «Διαθέσεις» (Ἑνεργητικὴ - Μέση - Παθητικὴ Φωνή). Τὸ κεφ. IX (σσ. 117-152) ἀναφέρεται στοὺς χρόνους τοῦ ρήματος. Τὸ κεφ. X (σσ. 153-202) ἀναφέρεται στὰς Ἑγκλίσεις (Ὀριστικὴ, Ὑποτακτικὴ, Εὐκτικὴ, Προστακτικὴ,

Ἐπαρέμφατον, Μετοχή). Τὸ κεφ. XI (σσ. 201-208) ἀναφέρεται στὰ Ρηματικά Ἐπίθετα. Ἀκολουθοῦν: α) ἡ Βιβλιογραφία (σσ. 209-218) β) ὁ Index Auctorum (σσ. 219-228), γ) ὁ Πίναξ Πραγμάτων (σσ. 229-247) καὶ δ) ὁ Πίναξ Περιεχομένων (σσ. 251-253).

Βασικὴ ἀρετὴ τοῦ ἔργου, πέραν τῆς σαφοῦς καὶ ἐξαντλητικῆς διαπραγματεύσεως τῶν μελετωμένων φαινομένων, εἶναι ὅτι λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἀρχαία γραμματικὴ παράδοσις (Ἄμμώνιος, Ἀπολλώνιος, Δύσκολος, Χαρίσιος, Χοιροβοσκός, Διονύσιος Ἀλικαρνασσεύς, Διονύσιος Θραῖξ, Μακρόβιος, Πρισκιανός, Θεοδόσιος Ἀλεξανδρινός). Ἡ ἰδιότης αὐτὴ διαφοροποιεῖ τὸ βιβλίον ἀπὸ ἄλλα Συντακτικά.

Ἀξίζει ἀκόμη νὰ σημειωθῇ ὅτι δὲν ἀγνοοῦνται τὰ δεδομένα τῶν μυκηναϊκῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα ὁμως στὸν τομέα τῆς Συντάξεως εἶναι πενιχρά.

Τὸ εὐσύνοπτο, εὐμέθοδο καὶ κατατοπιστικὸ αὐτὸ βιβλίον εὐχρῆς ἔργον θὰ ἦταν νὰ μετεφράζετο καὶ στὴν Ἑλληνικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν διδασκόντων καὶ τῶν ἀρχειοφίλων.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ

Thomas G. Palaima, *Περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου*.
(Περίληψις τῆς βιβλιοκρισίας).

Εἰς τὸν διπλοῦν τόμον XXV-XXVI/1990-1991 τοῦ εἰδικοῦ διὰ τὴν ἔρευναν τῶν προϊστορικῶν πολιτισμῶν τοῦ Αἰγαίου περιοδικοῦ *MINOS*, τοῦ ἐκδιδομένου ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σαλαμάνγκας, εἰς τὸν ὁποῖον περιέχονται πολλὰ ἐνδιαφέροντα ἄρθρα καὶ βιβλιοκρισίαι, δημοσιεύεται καὶ μία μακρὰ (σελ. 434-454) βιβλιοκρισία πέντε βιβλίων ὑπὸ τοῦ ἀρχισυντάκτου τοῦ περιοδικοῦ Thomas Palaima, Καθηγητοῦ τῶν Γραπτῶν καὶ τῆς Προϊστορίας τοῦ Αἰγαίου εἰς τὸ πανεπιστήμιον Austin, Texas. Ἡ βιβλιοκρισία ἀναφέρεται κατὰ κύριον λόγον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀλφάβητον μὲ ἀνασκόπησιν ὄλων τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διατυπωθεισῶν περὶ αὐτοῦ γνώμων ὑπὲρ καὶ κατὰ. Ἡ βιβλιοκρισία αὐτὴ ἐνὸς ἐγκρίτου εἰδικοῦ ἐπιστήμονος εἶναι λίαν ἐνδιαφέρουσα διὰ τὸ Ἑλληνικὸν κοινόν, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρηκολούθησε μὲ ἐνδιαφέρον δημοσιεύματα καὶ συζητήσεις ἀπὸ ραδιοφώνου καὶ τηλεοράσεως περὶ τοῦ ἀλφαβήτου. Ὁ *MINOS* ποῦ ἀνταλλάσσεται μὲ τὸ ἰδικόν μας περιοδικὸν ΠΛΑΤΩΝ ἤλθεν εἰς τὰ γραφεῖα μας ἕνα μῆνα μετὰ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ τόμου 45 (1993) τοῦ «Πλάτωνος» εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε δημοσιευθῆ ἡ ἰδική μας μελέτη «Τὸ ἀλφάβητον ἐφευρέσεις τῶν Ἰώνων». Εἶδα ὅτι ἡ βιβλιοκρισία Palaima δικαιώνει ἀπολύτως τὴν ἰδικήν μου ἐρμηνείαν, ἡ ὁποία ἐπὶ τούτοις ἔχει ἐπισημάνει καὶ τὴν φύσιν τῆς νέας γραφῆς ὡς μεταβάσεως ἐκ τῶν συγκεκριμένων στοιχείων εἰς τὰ ἀφηρημένα. Τῆς μακροτάτης αὐτῆς βιβλιοκρισίας περίληψις ἀναφερομένη εἰς τὸ ἀλφάβητον, εἶναι τὰ ἀκόλουθα στοιχεῖα: Κρινόμενα βιβλία: (α). Κ.-Ε. Sjöquist & P. Åström, *Knossos: Keepers and Kneaders & appendix by J.-P. Olivier* 1991, (β). J. T. Hooker, *Reading the Past: Ancient Writing from Cuneiform to the Alphabet* 1991, (γ). K. De Francis, *Visible Speech: The Diverse Oneness of Writing Systems* 1989, (δ). B. B. Powell, *Homer and the Origin of the Greek Alphabet*, 1991. (ε). M. Bernal, *Cadmean Letters*, 1990.

Εἰς τὸ βιβλίον (β) περιέχονται ἕξ διάφοροι μελέται εἰδικῶν ἐπιστημόνων περὶ